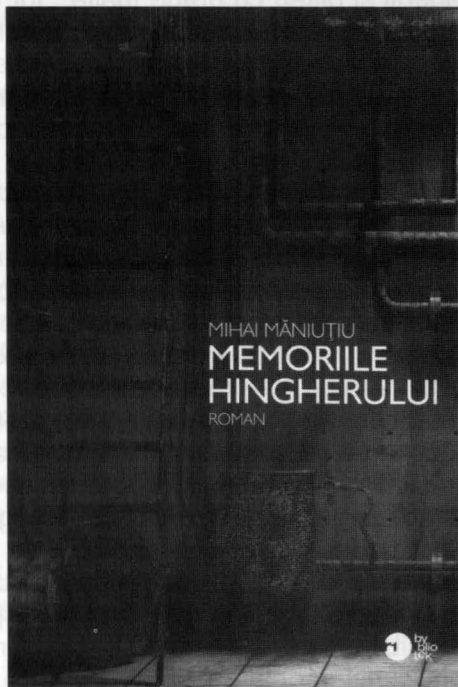

Memorialist cu delegație

Din anul 1978, de când a absolvit studii de regie de teatru la IATC (clasa profesoarei Cătălina Buzoianu), Mihai Măniuțiu a realizat mai bine de 80 de spectacole. Depun mărturie despre ele, între altele, cărți precum *Trilogia dublului* (Editura UNITEXT, București, 1997), *Măniuțiu. Imagini de spectacol* de Cipriana Petre-Mateescu (Editura Ideea Print&Design, Cluj, 2002), *Dansând pe ruine* de Dan C. Mihăilescu (Editura Ideea Print & Design, 1996) sau volumul de comentarii critice *Mihai Măniuțiu – Ipostaze esențiale* al suprascălitului (Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2008). Aceștia li s-a alăturat recent superbul album trilingv *Mihai Măniuțiu. Spațiul cameleon*, cu comentarii critice datorate Cristinei Modreanu (Editura Bybliotek, Cluj, 2010). Măniuțiu este el însuși autor de cărți. Le-aș aminti mai întâi pe cele de teorie teatrală: *Redescoperirea actorului* (Editura Meridiane, București, 2005), *Act și mimare* (Editura Eminescu, București, 1989), *Despre mască și iluzie* (Editura Humanitas, București, 2007), cărora li se adaugă studiile de shakespearologie reunite în *Cercul de aur* (Editura Meridiane, București, 1989). Unele dintre ele au fost reeditate. Trebuie spus, de asemenea, că Mihai Măniuțiu este semnatarul unui volum de aforisme și de reflecții politice, în care se pot identifica numeroase și substanțiale fundamente ale unor valoroase spectacole de această factură, regizate din 1990 și până azi, *Exorcisme* (Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 2006), dar și a câtorva cărți de proză dintre care amintesc *Un zeu aproape muritor* (Editura Dacia, Cluj, 1982), *Istории pe care n-am să le scriu* (Editura Alfa, București, 1998), *Autoportret cu himere* (Editura Alfa, București, 2001), *Scene intime. Scene de masă* (Editura Univers Enciclopedic, București, 2001), *Omphalos* (Editura Ideea Design & Print, Cluj, 2008). De altminteri, atunci când Măniuțiu a publicat primele lui proze cu caracter fantastic și oniric au fost suficiente voci care l-au sfătuit să renunțe la cariera de regizor în favoarea celei de scriitor. Unii au făcut-o cu maliție și ironie, fiindcă nu înțelegeau ori nu doreau să înțeleagă că tânărul director de scenă se află într-o perioadă de construcție a propriei lui personalități artistice („regia este o meserie de vârstă” – avea să afirme la maturitate Măniuțiu), unii cu simpatie, dar și cu convingerea că teatrul este „o tribună prea supusă cenzurii” și că ar fi mai bine ca Mihai Măniuțiu să se îndrepte spre scris, așa după cum mărturisește că a făcut-o Dan C. Mihăilescu, într-un recent articol publicat în *Dilema veche*, nr. 333 din 1 iulie 2010.

Cu temeinicie și cu răbdare, „ardele-nească”, cum ar spune unii, de om serios care știe să își dureze singur drumul în viață și să își asume succesele, dar și eșecurile, cum mi se pare mie, Mihai Măniuțiu a continuat să fie

deopotrivă director de scenă, eseist și autor de ficțiune, rezultatele de până acum fiind de natură să îl îndreptățescă să afirme că nu a greșit prea tare. De curând, la editura clujeană Bybliotek lui Mihai Măniuțiu i-a apărut primul roman. Se cheamă **Memoriile hingherului**. Se prea poate să aibă dreptate același Dan C. Mihăilescu, care în comentariul său televizat, a avansat ideea că nu ne aflăm tocmai în fața unui roman, ci a unei succesiuni de scene grotești, absurde, burlești care, în opinia mea, sunt – indiscutabil, dar și benefic – marcate de o teatralitate infuză. Și nu doar invazia de păpuși, mari, adesea diforme ce ies în calea Hingherului și a însoțitorului său, naratorul, probează conjuncția dintre această nuvelă ceva mai amplă și spectacolele regizorului Măniuțiu. „Coriștii care alcătuiesc alaiul aruncă în el cu flori roșii și albe și negre de hârtie. Lângă calul cu coama împletită din franjuri de lână au răsărit din umbră, de undeva, din culise, păpușile plângăcioase și obeze. Șchioapătă și lovesc cu umerii lor gonflați în coastele bidiviului de butaforie“. Sau: „Păpușile obeze se iau de mână, se înclină, se avântă. Una se cocoată pe un scăunel, cealaltă îi vâă degetul arătător într-o nară, una îi mută umărul din loc, cealaltă, cu o fentă dibace, îl pocnește în falcă. Îi mototolesc cravata și i-o vâă în gură ca un căluș“. Păpuși „cu mecanisme, cu sfori, cu bujii, cu fir electric, cu baterii“. Nu sunt păpușile frumoase, elegante ce scăldau în alb scena din *Utarea*, ci altele, precum cele din *Oedip Rege*, din *Martorii sau mica noastră stabilitate* ori din *Moartea lui Danton*, bunăoară, ori cele făurite din trupuri umane în montări ca *Tragica Istorie a doctorului Faust* sau *Psihoză 4,48* sau altele, din spectacole posibile, nemontate încă, pe texte de Michel de Ghelderode de pildă. „Pitici, gnomi, vampiri, păpuși deșucheate“. Și dacă tot a venit vorba despre montări care își așteaptă rândul, într-o așteptare a mea, neîndoielnic subiectivă, mărturisesc că o sugestie din carte m-a dus cu gândul, la un moment dat, prin îndemnul la substituție, la scrierile lui Jean Genet („Între coriști sunt infiltrați agenți și ofițeri cu grade înalte“, tot la fel precum, printre revoltații din scrierile dramaturgului damnat, era infiltrat Șeful poliției sau mișunau delatorii sau trădătorii).

„Acțiunea“ din *Memoriile hingherului* se petrece într-o zi de marți (*Într-o după-amiază de marți*, în prima parte; *În aceeași după-amiază de marți* și *În seara aceleiași zile de marți*, în următoarele două). În așteptarea nemărturisită, dar mereu invocată, a unor enigmatici Luki și Feri, Hingherul și Naratorul, tovarăși de drum nedespărțiți, asemenea lui Vladimir și Estragon, drumetesc prin imaginara dar și recognoscibila Balkanya. Au dialoguri pline de miez precum personajele beckettienne – Hingherul nu e, de altminteri, unul oarecare, ci un Hingher transcendental –, întâlnesc personaje bizare (unei vânzătoare de înghețată i-au crescut mustați, tot la fel cum personajelor ionesciene le cresc două sau trei nasuri), ambii, dar mai ales naratorul, sunt cu simțurile încordate la maximum. „Apoi... dacă e să scriu despre asta, fără să mă preocupe prea mult unele amănunte, închipuite, poate și adăugate ulterior, a fost cam așa; în peștera auzului meu, atât de apropiată mie și totuși străină, ca un receptacol indiferent pe care îl uitasem îndreptat înspre lumea din afară, a pătruns un bubuit surd... bufnituri pe un acoperiș glisant, de tablă, ce luneca în jos. Difuz, corpul meu refuza să se închege într-o formă solidă, cu toate că simțea, obscur, amenințarea. Un țuiit melodios mi-a parcurs nervii cu iuțea argintului viu. I-a ținut isonul zornăitul unor monezi în căușul urechii. Pe tâmpile mi s-au fixat două ventuze, adunând acolo stoluri de șoapte disparate, dizarmonice, crescând asemenea unui huruit. Lumina a fulgerat în arsura sărată a pleoapei. Lumina era zgomotoasă. Brusc, am simțit flagelarea, zvâcnetul înciudat al mușchilor sub șfichiuirile necunoscute,

crisparea și vacarmul sfredelindu-mi creierii, explodând, ridicându-mă în capul oaseilor, cu ochii dilatați, cu șira spinării de gheață, primind valul infernal de sunete și lunecând parcă pe un tobogan către el, izbit cu violență de mii-le de fire rezonante, asurzindu-mă, urlând «liniștește-te, sunt eu – liniștește-te, sunt eu».”

Dar, dincolo de obsesiile legate de Luki și Feri, de Imnul Național, de arestare și de proces, de recurența simbolurilor și referințelor teatrale (celor deja menționate li se adaugă Opera Națională și micul Teatru de Vară), ceea ce contează e obsesia Hingherului (cel ce colectează semne, „semne ale trans-trans-transcendenței”) de a-și scrie memoriile. Mai exact, de a-i fi scrise memoriile de către narator. „Are ideea fixă că o să-mi scriu memoriile sau, mai degrabă, că o să i le scriu pe ale lui și nu îmi permite să mă calce pe nervi într-atât, încât să îl las baltă”. Și totuși, uneori Hingherul, comanditarul acestor memorii „cu delegație”, memorii ce fac însăși substanța cărții, îi mai dă naratorului pe care și-l dorește scrib, condeier, „indicații”. Astfel, îi spune Hingherul tovarășului său de călătorie: „Memoriile nu se scriu zăcând pe podea” sau, cu gândul la postumitate, îl sfătuiește că „memoriile mele nu trebuie alcătuite de cineva care le-ar face să pară neroade și traduse dintr-o limbă necunoscută în altă limbă tot necunoscută”.

Elipsa, laconismul, jocul dintre înțeleș, sugerat, aproximat și subînțeleș, toate contrapunctate de explozii verbale neașteptate, tot la fel de inedite și de surprinzătoare precum sunt multe dintre imaginile din spectacolele lui Mihai Măniuțiu (pe care cititorul și privitorul și le poate rememora parcurgând paginile celeilalte cărți apărută tot la Editura Bybliotek – e vorba despre albumul *Mihai Măniuțiu. Spațiul cameleon*), dau savoare lecturii.

Mihai Măniuțiu, *Memoriile hingherului*, Editura Bybliotek, Cluj-Napoca, 2010.

Mister și ecologie

Confruntat, dar și intrigat de sentimentul de insatisfacție încercat la sfârșitul primei lecturi a piesei *Jack lunetistul* de Radu Macrinici*, apreciată de un juriu de autentice personalități ale vieții noastre teatrale și literare drept *piesa anului 2009* la concursul omonim organizat de UNITER, am decis să purced la recitare. Și asta nu doar datorită componenței juriului, ci mai cu seamă fiindcă literatura dramatică scrisă de Radu Macrinici s-a dovedit mai totdeauna a fi una de calitate. Piese precum *Bibliotecarul*, *Evanghelia după Toma*, *Ping Body*, *Ocean Cafe*, *Danssolitude*, *Îngerul electric*, *Mama Lolita*, *Această poveste nu va fi spusă niciodată* nu sunt, desigur, egale ca valoare, dar nici foc de paie nu sunt. Sigur e că toate sunt ieșite din condeiul (ori din tastele computerului) unui dramaturg autentic, care a fost jucat, a fost premiat – e adevărat, dar nu în măsura în care ar fi meritat-o scrierile lui. Macrinici s-a numărat, la un moment dat, printre dramaturgii frecvențați cu oarecare asiduitate de câțiva regizori tineri – cel mai profund, mai insistent și mai cu rezultate a făcut-o Radu

* Radu Macrinici, *Jack lunetistul*, Editura UNITEXT, București, 2010.